

AGDER LAGMANNSRETT

Årsmelding 2021

Innhold

Agder lagdømme	2
Organisasjon og bemanning	4
2021 – Fortsatt pandemi	7
Digitalt rettsliv	8
Kompetanse, HMS og det sosiale liv	9
Vitnestøtter og rettsbetjenter	10
Økonomi	11
Hovedtrekk for saksavviklingen i 2021	12
Enkelte saker gjennom året	14
Ankesaker fra jordskifterettene	15
Urbant jordskifte – Kilen Syd	19

I løpet av sommeren 2021 fikk rettsal 1 i Skien ny innredning og fullt digitalt utstyr, slik at det nå kan gjennomføres digitale ankeforhandlinger. Av hensyn til smittevern, er det fortsatt pleksiglass mellom aktørplassene. Her er før- og etter-bilde av rettsal 1.

Agder lagdømme

Tinghuset i Gjerpensgate 16, Skien.

Agder lagmannsrett er ankeinstansen i Agder lagdømme og er den tredje største av de seks lagmannsrettene i Norge med sine 39 ansatte. Lagdømmet dekker de tre lagsognene Agder, Vestfold og Telemark.

Domstolsreformen 2021

Domstoladministrasjonen har i flere år arbeidet for en reduksjon av antall tingretter, bl.a. som følge av Riksrevisjonens rapport om domstolene i 2019. Der ble det rettet skarp kritikk til domstolenes lange saksbehandlingstider og det ble vist til gjentakende brudd på lovpålagte frister. Det var behov for mer effektive domstoler og kortere saksbehandlingstid for å sikre tilliten til domstolene og den enkeltes rettssikkerhet.

Ved domstolsreformen ble antall rettskretser for tingrettene og jordskifterettene redusert. Inndelingen gikk fra syv til tre rettskretser for tingrettene og fra seks til tre for jordskifterettene. Endringene ble iverksatt henholdsvis 26. april og 31. mai og medførte stor offentlig debatt om domstolenes stilling og funksjon i samfunnet, bl.a. hvilken funksjon domstolene har som distrikts-politisk virkemiddel. Reformen medførte ingen direkte endring for Agder lagmannsrett.

Strukturdebatten blusset opp igjen etter regjeringsskiftet på høsten og justisminister Emilie Anger Mehl varslet reversering av reformen. Det gjenstår å se det endelige resultatet, men slike endringer vil uansett ta noe tid.

Etter den gjennomførte domstolsreformen er Agder lagdømme nå ankeinstans for følgende tingretter og jordskifteretter:

Tingretter:

- Vestfold tingrett
- Telemark tingrett
- Agder tingrett

Jordskifteretter:

- Vestfold jordskifterett
- Telemark jordskifterett
- Agder jordskifterett

Rettsstedene i Agder lagdømme

Lagmannsretten har sitt hovedsete i tinghuset i Skien, der alle ansatte har sin faste arbeidsplass. Telemark tingrett har også sine lokaler her. I tillegg har lagmannsretten sine egne rettslokaler i tinghusene i Tønsberg, Arendal og Kristiansand.

De fleste ankeforhandlingene blir holdt i lagmannsrettens rettssaler i ett av tinghusene i lagdømmet, men dersom det er behov av hensyn til befaringsel., kan det også settes rett andre steder.

Som ett av innsparingstiltakene de siste årene, holdes det nå flere ankeforhandlingene i lokalene i Skien.

Tinghuset i Husvikveien 167, Tønsberg.

I 2020 ble det fastsatt at det skal bygges nytt tinghus i Tønsberg. Det nye tinghuset skal være felles for Vestfold tingrett, Vestfold jordskifterett og Agder lagmannsrett. Videre planlegging har fortsatt i 2021. Det ble opprinnelig vedtatt at et nytt tinghus skulle stå klart allerede i 2023, men det forventes at dette blir forskjøvet noe ut i tid.

Tinghuset i Blødekjør 3, Arendal.

Tinghuset i Anton Jenssensgate 9, Kristiansand.

Agder lagdømme med de tre rettskretsene Agder, Telemark og Vestfold.. Tingrettene i Vestfold ble sammenslått til én rettskrets allerede i 2019. Tingrettene i Agder og Telemark fikk ny organisering ved domstolsreformen i 2021. Rettsstedene er opprettholdt, men ledelsen er nå lokalisert til Kristiansand og Skien, i tillegg til Tønsberg i Vestfold.

Organisasjon og bemanning

Agder lagmannsrett ledes av en førstelagmann. Sammen med to lagmenn og administrasjonssjefen utgjør de ledergruppen.

Lagmannsretten har per 31.12.2021 tildelt 36,5 årsverk fordelt på en førstelagmann, to lagmenn, 19,5 faste lagdommerembeter, en jordskifte-lagdommer, en administrasjonssjef, en jordskifte-utreder og 11 saksbehandlerstillinger.

Lagmannsretten har i tillegg benyttet 8 ekstraordinære lagdommere i 2021. Ekstraordinære dommere er pensjonerte jurister, fortrinnsvis dommere, som kan tilkalles til den enkelte sak.

Høsten 2020 ble domstolen tildelt midler til ytterligere ett lagdommerembete, som tiltak for å ta unna restanser i forbindelse med korona-pandemien. Dette ekstra embetet er foreløpig for en periode på 2 år.

Ledelse

Førstelagmann Dag Bugge Nordén
Lagmann Tone Kleven
Lagmann Guro Vale Kvavik
Administrasjonssjef Mette Aasland

Lagdommere

Mette Ackenhausen
Hanne Helle Arnesen
Anders Bahr
Ingeborg Fogt Bergby
Andreas Skoe Cederkvist
Atle Degre
Odd Douzette
Rune Bård Hansen
Erik N. Holth
Karl-Einar Knudsen
Knut Kolloen
Øistein Langbakk
Arne Lyng
Helge Nilsen
Jan Morten Olsen
Solve Myrland Rønningen
Kristine Schilling
Nils Ole Simonsen
Maria Torvund
Sile Stenvik
Beate Storesund
Espen Ødegaard

Konstituerte lagdommere i løpet av året

Kristian Bårseth f.o.m. 01.02.2019 -31.03.2021
Børge Benum 17.08.2020-31.03.2021
Merete Svartveit 01.01.2021-14.03.2021

Jordskiftelagdommer

Erik Nord

Konstituerte jordskiftelagdommere i løpet av året

Vidar Bergtun 12.01.2021-19.07.2021
Ranveig Finnanger f.o.m. 10.03.2021 -
Ragnhild Sæhlie Jetlund 10.08.2020-31.12.2021
Liv Oddveig Nergaard f.o.m. 01.09.2020 -
Magne Reiten 15.08.2021-15.12.2021

Jordskifteutreder

Linnea Haave Rønholt (Perm. 03.08.20-31.01.21)
Eirik Maraz Braathen (Vikariat 17.08.20-31.01.21)

Ekstraordinære lagdommere

Lagdommer Rune Jensen
Tingrettsdommer Torje V. Abusdal Torjesen
Lagdommer Anne Kristine Hagli
Lagdommer Asbjørn Nes Hansen
Tingrettsdommer Geir Thowsen Tønning
Tingrettsdommer Ole Gustav Søvde
Lagdommer Anders Bahr
Lagdommer Paal Christian Aartun
Sorenskriver Dag Ragnar Carlstedt
Lagdommer Karl Einar Knudsen

Saksbehandlere

Liv Berit Hanssen
Anne Lene Grini Kvam
Bente Nerli Myhra
Ellen K. Siljan Nyhus
Siv A. Strømodden
Lisbeth Røra Stulen
Kristin Unneberg Tangvald
Heidi Viken
Nina Sem
Anne Marthe H. Jødahl

IKT-rådgiver

Thomas Isaksen

Rettsbetjenter

Ved tinghuset i Skien

Liv Skonseng
Marit Normann
Ingeborg Slaathaug

Ved tinghuset i Tønsberg

Torunn Skjæveland (pensjonert fra 01.08.2021)

Hallgeir Bækken

Dag Hagerup Andersen (tiltrådte 16.08.2021)

Ved tinghuset i Arendal

Harald Ivar Emanuelsen

Trond Langeland.

Ved tinghuset i Kristiansand

Paul Magne Lunde

Dag Tallaksen

Per Andor Vangen

Nye medarbeidere

Mette Ackenhausen

(f. 1973) begynte i Agder lagmannsrett i september 2021. Før det drev hun som allmennpraktiserende advokat i Larvik i 17 år. Hun har bl.a. vært fast bistandsadvokat og fast bobestyrer ved offentlige dødsbo- og felles- eieskifter. Som advokat

jobbet hun følgende mye med strafferett og personskadeerstatning (fra skadelidtes perspektiv) samt med familie- og arveretts problemstillinger, herunder ga foreldre råd ved samlivsbrudd, knyttet til barnas rettslige stilling og økonomisk mellomværende. Men som advokat i en mindre by, har hun vært innom de fleste rettsområder som prosessfullmektig for primært private parter.

Hun har domstolerfaring fra tiden som dommerfullmektig i Larvik (i litt over 2 år), som hun kom til etter 3 år i påtalemyndigheten.

Mette har 3 barn og en Golden Retriever. På fritiden trives hun best i aktivitet i naturen, dvs. på sykkel, langrenn, i kajakk eller til fots. Hun danser også moderne ballett.

Sølve Myrland Rønningen

(f. 1975) tiltrådte som lagdommer 30. august 2021. Han er cand.jur. fra universitetet i Oslo i 2006. Før sitt juridiske yrkesliv var han trikkefører og bussfører i Oslo. Etter fem år i privat advokatvirksomhet ble han dommerfullmektig i Moss

tingrett i 2011. Deretter flyttet han med samboer og barn tilbake til hjembyen Skien, hvor han siden 2014 har vært nemndsleder i Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker i Telemark.

Sølve og samboeren har to sønner i småskole- og barnehagealder. Når han har helt fri, trives han best til skogs eller fjells, til fots eller på ski, og gjerne et stykke utenfor allfarvei. Fiskeutstyret er som regel med, uansett årstid. Han er også veldig glad i musikk, og lar seg begeistre av ekte og ærlig country, særlig hvis steelgitaristen er god. Han er observert på landsfestivalen i gammeldans flere ganger, men bare som tilhører, ettersom han selv kun spiller trekkspill til husbruk. Når han en gang blir pensjonist, gleder han seg til å lese mer dokumentarstoff og annen ikke-juridisk litteratur – og til å fiske mer.

Erik Nord

(f. 1972) tiltrådte som jordskiftelagdommer 1. desember 2021. Han er cand.agric. fra 1997 og dr.scient. fra 2008. Begge utdanningsløp er gjennomført ved universitetet på Ås. Erik har hatt fast kontorsted ved Nedre Telemark jordskifterett

siden 1998, med unntak av et par kortere engasjement med Agder jordskifteoverrett. De første årene etter studiene arbeidet han mest med utredningsarbeid for landbruksdepartementet, før det etter hvert ble mer saksbehandling som jordskiftedommer. De siste ti årene var han også leder av jordskifteretten i Nedre Telemark.

Erik bor i Larvik, er gift og har tre døtre. To av dem har flyttet ut for å studere, mens den tredje går på videregående og fortsatt bor hjemme. Erik er oppvokst i Kviteseid og trives beste i rolige omgivelser. Det blir derfor en del turer til hytta i Åmotsdal i Seljord kommune både sommer og vinter. I sine ungdomsår ble det brukt mye tid på fotball og ski. Interessen er der fortsatt, men nå deltar han kun som tilskuer. Høyt på lista over aktiviteter, er en årlig jakttur etter småvilt på Hardangervidda. Han liker godt å «lade batteriene» med å gjøre noe helt annet enn det vanlige noen dager. Med et gammelt hus i Larvik og et par hytter å vedlikeholde, blir det til tider ikke så mye fritid. Skulle det likevel være tid til å lese noe annet enn faglitteratur, blir det som regel krimbøker.

Knut Kolloen
(født 1968) cand.jurd fra Universitetet i Oslo 1995. Han har arbeidet som advokatfullmektig, førstekonsulent hos Fylkesmannen i Telemark og påtalejurist i Telemark politidistrikt fra 1999 til 2014, de siste to årene

som visepolitimester. Han tiltrådte i februar 2014 som dommer i Nedre Telemark tingrett, hvor han arbeidet inntil han i mars 2021 startet som lagdommer i Agder lagmannsrett. Han er bosatt i Grenland med ektefelle, oppvokst på skogsgård i Drangedal, og på fritiden opptatt av jakt og friluftsliv i både inn- og utland.

Agder lagmannsrett ønsker våre nye medarbeidere velkommen!

Medarbeidere som har sluttet i løpet av året

Karl-Einar Knudsen

Karl-Einar Knudsen er født 4. januar 1952 og ble utnevnt til lagdommer i Agder den 6. august 1999. Etter å ha startet sin juridiske løpebane i Justisdepartementet i 1979, var han dommerfullmektig i Arendal og deretter advokat. De siste 13 årene

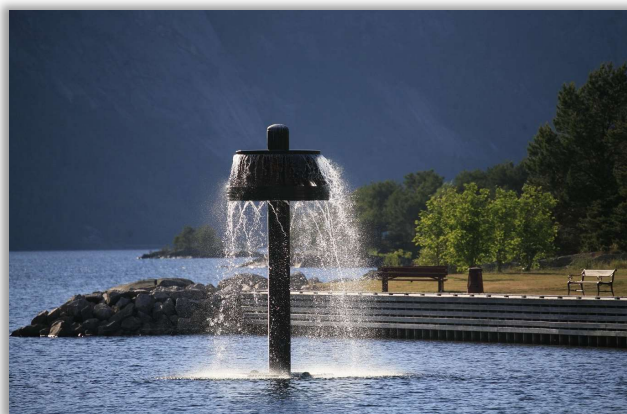
før han kom til lagmannsretten, var han advokat i Treschow-Fritzøe AS. I lagmannsretten er det en ordning som innebærer at dommere som går av med pensjon kan la seg konstituere for inntil to år om gangen som såkalte ekstraordinære lagdommere inntil de er 73 år. Karl-Einar fortsetter hos oss som ekstraordinær lagdommer.

Anders Bahr

Anders Bahr er født 5. desember 1951 og ble utnevnt til lagdommer i Agder den 5. mars 2004. Etter embetseksamen i 1977, startet han sin karriere i Justisdepartementet og var deretter politifullmektig i Tønsberg og dommerfullmektig i

Sandefjord før han begynte i praksis som advokat. De siste 14 årene før han kom til lagmannsretten, var han partner i Advokatfirmaet Tenden & Co ANS.

Fra Treungen i Nissedal.

Minneord – Trond Magne Movik

Trond Magne Movik var født 14. mai 1959 og gikk dessverre bort 20. april 2021 etter en tids sykdom. Han utdannet seg innen eiendomsfag ved Norges landbruks-høgskole og fikk tittelen jordskifte kandidat (cand. agric.). Etter studiene arbeidet han med areal-planer i Saltdal kommune

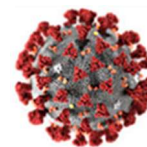
og senere i Telemark fylkeskommune, før han begynte som overingeniør ved Grenland jordskifterett i Skien. Han ble etter hvert fylkesjordskiftesjef for jordskifterettene i Telemark og senere jordskifterettsleder for Nedre Telemark jordskifterett. I 2011 ble han tilsatt ved Agder jordskifteoverrett som jordskifteoverdommer. Fra 1. januar 2016 ble han utnevnt til jordskiftelagdommer ved Agder lagmannsrett, etter sammenslåing av jordskifteoverretten og lagmannsretten.

På slutten av 1990-tallet ble Trond Magne engasjert i et departementalt samarbeidsprosjekt som hadde et mål om å utvikle virkemidler for bedre areal-utnyttelse i byer og tettsteder. I etterkant av prosjektet ledet Trond Magne en arbeidsgruppe nedsatt av Landbruksdepartementet, som i 2003 avga rapporten *Forslag til jordskiftevirkemidler i byer, tettsteder og hytteområder – urbant jordskifte*. Arbeidet la grunnlaget for senere endringer i jordskifteloven og bruk av jordskiftevirkemidler i urbane områder.

Trond Magne var en engasjert mekler, både i og utenfor retten. Hans fasinasjon for mennesker i kombinasjon med kunnskap om eiendomsforhold, ikke minst verdien av gode naboforhold, medførte at han hadde et stort fokus på tvisteløsning ved rettsmekling. Han var også mekler for Konfliktrådet i flere år, der bakteppet ofte var vold i nære relasjoner. Trond Magne's engasjement bidro sterkt til at rettsmekling nå er mye brukt i jordskifterettene og domstolene forøvrig. Han bidro også sterkt i domstolenes kompetansearbeid gjennom flere år, bl.a. som kollegaveileder. Trond Magne var alltid positiv og øynet løsninger der andre så vanskeligheter. Vi har mistet en engasjert og dyktig kollega som savnes stort.

2021 – Fortsatt pandemi

Korona-pandemien som traff landet og medførte full nedstenging fra 12. mars 2020, fortsatte med varierende grad av restriksjoner gjennom hele 2021. Både i det nasjonale og lokale nyhetsbildet var oppmerksomheten rettet mot smittetall i befolkningen, antall sykehusinnlagte, antall under respiratorbehandling, antall døde med påvist koronavirus og opplysninger om vaksinasjonsstatus.

Regjeringen, regionale og lokale myndigheter fortsatte å gi nasjonale regler, påbud og forbud for å redusere sosial kontakt og dermed smitte. Restriksjoner om antall nærkontakter og hvor mange som kunne samles i ulike sosiale sammenhenger vedvarte gjennom hele året, med noen svingninger.

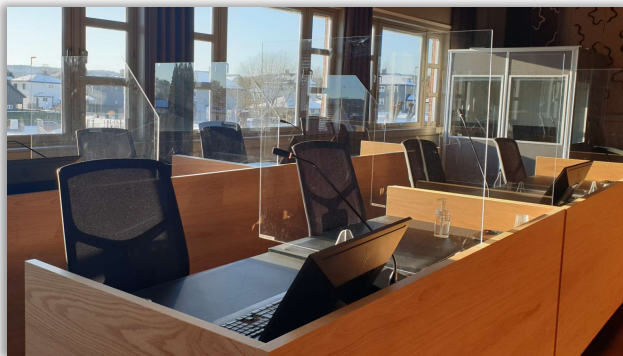
Domstolene fulgte nasjonale og lokale smittevern-regler og Agder lagmannsrett hadde i tillegg sine egne rutiner. Restriksjonene i det private, ute i arbeidslivet og samfunnet for øvrig var ikke alltid like samstemte, noe som det til stadighet var debatt om i media. Befolkningen var i ferd med å bli trett av pandemien og restriksjonene.

På ettersommeren anså myndighetene smittetallene og risikoen som så lav at samfunnet ble erklært for «åpnet» igjen. I Agder lagmannsretts rettslokaler ble de oppsatte pleksiglassene mellom aktørplassene fjernet, da man anså at dette ikke lenger var et nødvendig smittevernstiltak. Det viste seg senere på høsten at gjenåpningen var gjort for tidlig. En ny variant av koronaviruset, «Omikron», ble oppdaget og spredte seg raskt i befolkningen. Den nyvalgte

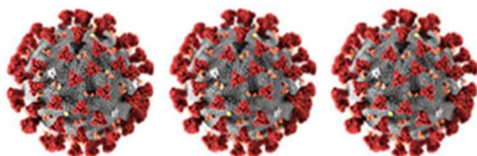
regjeringen måtte gjøre kraftige tiltak for å hindre smittespredning igjen, da man ikke hadde erfaring med hvor farlig dette viruset var.

Det ble nok en jule- og nyttårshelg med restriksjoner for sosial kontakt. Etter en periode med mindre restriksjoner og bruk av hjemmekontor, måtte man igjen ta i bruk hjemmekontorene i større grad. Vaktlistene for saksbehandlerne ble satt opp igjen, slik at det alltid var noen til stede på kontorene i Skien. Dommerne benyttet hjemmekontor i den grad det var praktisk mulig. Pleksiglassene ble hentet frem igjen og plassert mellom aktørplassene og på dommerbordene i rettssalene. Etter noen få ukers pause, ble rettsbetjentene igjen hentet inn som praktiske medhjelpere ved gjennomføringen av sakene.

Pleksiglass mellom aktørplassene i rettssal 1, Skien. Glassene gir gjensinn og tar plass, men reduserer smitterisikoen.

En fordel man hadde ved denne innstramningen i restriksjonene, var at rutiner og utstyr allerede var på plass i domstolen – det var bare å hente det frem igjen. Men korona-trettheten satte likevel sitt preg på både de ansattes og ledelsens arbeidshverdag når året igjen måtte avsluttes med restriksjoner og uvisshet om den nye varianten av viruset – og uten den tradisjonelle julelunsjen nok en gang.

Digitalt rettsliv

Agder lagmannsrett har, som de øvrige domstolene i landet, de siste årene fokusert på å øke bruken av digitale verktøy for å forenkle arbeidsprosesser og

redusere saksbehandlingstiden. Man kan trygt konkludere med at korona-pandemien har gitt den digitale utviklingen i hele domstols-Norge en real «boost»! Uten de tekniske mulighetene til saksbehandling hadde man ikke klart å holde saksavviklingen på tilsvarende nivå som man faktisk har klart gjennom pandemien. Gjennom hele året var det en stor satsing på utvikling av tekniske løsninger og bedre utstyr, både fra bevilgende myndigheter og ved domstolenes egne prioriteringer. Dette medførte en stadig bedre digital hverdag for lagmannsretten også i 2021.

Domstolenes satsing *Digitalt rettsliv* er et tverrfaglig samarbeidsprosjekt som har til hensikt å modernisere og digitalisere rettsprosessen. Her legges det vekt på samspillet mellom mennesker, teknologi og arbeidsprosesser. Digitaliseringsarbeidet i domstolene finansieres i stor grad gjennom bevilgninger over Statsbudsjettet, noe som i stor grad styrer hvilke digitaliseringsområder som skal prioriteres. Ut over dette gjøres det prioriteringer i samarbeid med *Domstolenes digitaliseringsråd*, som består av brukere både innenfor og utenfor domstolene.

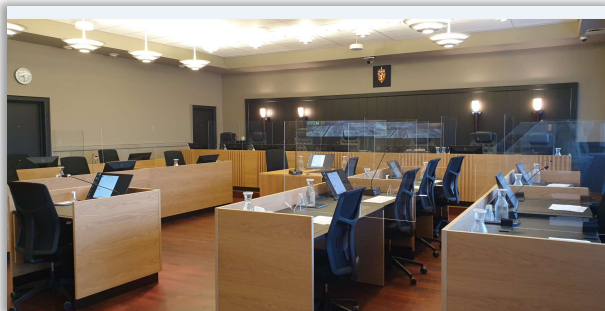
Målet er at alt arbeid med retts sakene skal bli digitalt; mottak av sak, forberedelse, gjennomføring av rettsmøte, avslutning og etterarbeid. Digitale arbeidsmåter skal foregå både i intern saksbehandling, i rettsmøtene og i kommunikasjonen med aktørene i saken. Det er fortsatt en del arbeid som gjenstår før vi kan si at målet er nådd.

Aktørportalen skal etter hvert kunne tas i bruk av samtlige aktører for utveksling av dokumenter mv.

Flere av lagmannsrettens rettssaler er nå heldigitale, selv om kvaliteten på utstyret fortsatt varierer. I løpet av 2021 ble to av rettssalene heldigitale; rettssal 2 i Tønsberg og rettssal 1 i Skien. I Tønsberg installerte Vestfold tingrett et digitalt utstyr, ettersom rettssal 2 også benyttes av dem dersom lagmannsretten ikke har behov for den selv. I løpet

av sommeren ble dessuten den største rettssalen i tinghuset i Skien, rettssal 1, pusset opp og innredet med fullt digitalt utstyr etter dagens standard. Agder lagmannsrett kom dermed et godt skritt videre med oppgraderingen av rettssalene i 2021.

Rettsal 1 i Skien tinghus etter oppussing og innredning med digitalt utstyr sommeren 2021.

Mange av sakene i løpet av året ble gjennomført ved hjelp av vitneavhør mv. på videolink og både dommerne og publikum har etter hvert blitt godt kjent med den nye digitale tidsalderen i rettssalene.

Kompetanse, HMS og det sosiale liv

Kompetanse

Kurs og dommersamling ble holdt på et minimum som følge av pandemien. Noe ble avholdt digitalt som webinarer, men i det store og hele ble mye av de årlige arrangementene avlyst eller ikke planlagt. Kompetanseheving på andre områder enn det digitale ble det dermed svært lite av også i 2021. Noen av dommerne gjennomførte likevel den fastsatte studiepermisjonen, som er et viktig virkemiddel for å heve dommernes kompetanse. Det gir den enkelte dommer en god anledning til å fordype seg i emner man ellers ikke har anledning til i en travel hverdag.

Helse, miljø- og sikkerhetsarbeid

Vanligvis arrangerer domstolen en temadag hvert år for alle ansatte med fokus på helse, miljø og sikkerhet; *HMS-dagen*. Denne dagen var det eneste arrangementet som kunne gjennomføres med samtlige ansatte, da myndighetene på dette tidspunktet hadde lettet på smittevernrestriksjonene.

Temaet for dagen var *vold og trusler*, der programmet besto av både interne og eksterne bidragsytere. Sør-Øst Politidistrikt holdt et innlegg om hvordan de håndterer trusselbildet i forbindelse med gjennomføring av rettssaker. Dette ga et godt innblikk i hvordan politiet arbeider med slike saker. Det ble også noen tankevekkere og diskusjoner om temaet. Dessuten ble det en god anledning til diskusjon om hvordan politiet og domstolen kan samarbeide enda bedre ved avvikling av saker der vold og trusler er en del av saksbildet.

Nok et fattig sosialt år – men mye godt humør!

Det var ikke mulig å gjennomføre den årlige sommerturen eller førjuls-arrangementet, som pensjonistene også vanligvis inviteres til. Begge arrangementene ble planlagt, men måtte avlyses på grunn av smittevernrestriksjoner. Veldig mye dreide seg om å innordne arbeidshverdagen og saksavviklingen ut fra de til enhver tid gjeldende koronareglene. De ansatte beholdt likevel det gode humøret og viste fortsatt stor omstillingsevne, vilje og pågangsmot for å få arbeidshverdagen til å fungere – dette andre året med pandemi.

De ansatte fikk også dette året kjenne på savnet etter *den vanlige hverdagen* – både faglig og sosialt – og det å kunne møte kollegaer og andre ansikt til ansikt. Arbeidsåret ble enda mer digitalt enn 2020. Den etter hvert omtalte *koronatrettheten* gjorde sitt inntog også hos lagmannsretten, men de ansatte holdt humøret oppe og bidro alle til det gode arbeidsmiljøet. I fellesskap fikk man dermed saksavviklingen til å rulle og gå som før. Lagmannsretten ser frem til et koronafritt 2022!

Vitnestøtter og rettsbetjenter

Vitnestøtter

Det å skulle vitne i en rettssak er uvant for de fleste og kan oppleves litt skremmende. Norges Røde Kors og Domstoladministrasjonen har inngått rammeavtale om en vitnestøtteordning ved domstolene. En vitnestøtte er en frivillig person som bistår de som skal vitne i en sak, først og fremst som medmenneskelig støtte. Vitnestøtten sørger for å gi praktisk informasjon og veiledning til vitnene både før og umiddelbart etter avhøret, og støtter noen ganger også underveis. Vitnestøtten er nøytral og upartisk i den aktuelle rettssaken og har taushetsplikt.

Som følge av smittevernrestriksjoner ble ikke vitnestøttene benyttet ved Agder lagmannsrett i 2021. Rettsbetjentene dekket disse oppgavene under koronapandemien, slik det er omtalt nedenfor.

Rettsbetjenter

I enkelte saker, særlig i større straffesaker, deltar en rettsbetjent. Rettsbetjentens oppgave er å bistå retten og de andre aktørene med praktiske gjøremål under rettsmøtet. Rettsbetjenten vil blant annet ta hånd om og veilede vitnene og publikum i rettsalen. Som følge av at vi måtte forholde oss til koronapandemien også gjennom hele 2021, ble det benyttet rettsbetjent i flere saker enn normalt.

Trond Langeland (f.v.) og Harald I. Emanuelsen er begge rettsbetjenter i Arendal.

En viktig del av rettsbetjentens oppgave var å kontrollere at smittevernreglene ble overholdt og å bidra med praktiske gjøremål som rengjøring av berøringsflater ol. under rettsmøtene.

Harald I. Emanuelsen forteller her om arbeidet som rettsbetjent i det andre korona-året, 2021:

En rettsbetjents hverdag i sal 8 i Arendal

I Arendal er vi to rettsbetjenter som deler på oppgaven slik at forhandlinger kan utføres her. Normalt foregår forhandlingene fra tirsdag til fredag, og det er både sivile saker og straffesaker som behandles her. Begge typer saker krever at en rettsbetjent er tilstede, for her er det egen inngang til lokalet, og da må vi sørge for at det er åpent og klargjort i salen når aktørene kommer.

Retten settes vanligvis kl 0900, og da er det greit å ha god tid til klargjøring. Vi ankommer tinghuset ca kl 0730, og vårt første gjøremål er å gjøre i stand kaffe til dommerne. Dersom den aktuelle sak har meddommere, er det viktig at også disse blir traktert med kaffe. Det er også viktig å logge seg inn på rettsbetjentens PC for å se om det er mail ang endringer i saken.

Deretter legges det ut skrivepapir, blyanter og penner på dommerbordet. Dersom det er meddomsrett må vi også sørge for å «dekke opp» til de fem ekstra. Fylte vannkaraffer til alle aktørene er også viktig å huske på. Det er ikke få pappkrus som anvendes som bruk og kast i løpet av en flere dagers sak.

I løpet av de siste 2-3 årene har vi fått mye nytt utstyr til bruk under «digitale saker.» Flere skjermer er på plass på dommerbordet og på plassene til partene. I disse sakene der dokumentene er lagt inn digitalt, styrer aktor/forsvarer det hele med mus og tastatur gjennom vår visnings-PC. Dokumentene vises da på skjerm foran den enkelte aktor, og vi slipper bunker med dokumenter og papirer som skal makuleres etter at saken er ferdig. Dette er et fantastisk hjelpemiddel.

Flere vitner og andre deltakere behøver ikke nå å være fysisk til stede i rettssalen. Vi har fått en stor mobil TV-skjerm, og ved å plassere denne foran vitneboksen, mot dommerbordet, foretas det eksaminering som om vedkommende hadde vært til stede. Enkelt og greit, og faktisk pengebesparende da man slipper utgifter til vitner som tapt arbeidsfortjeneste og kjøreutgifter i straffesaker. Hver gang det skal brukes denne form for video får vi rettsbetjenter oversendt telefonnummer og pin-kode som brukes til den enkelte sak.

I Arendal har vi også nå fått en tolkeboks. Et greit hjelpemiddel når det er tolk til stede under en sak.

Etter at dommerne har ankommet er det greit å kontakte administrator for å enes om ting som skal skje i løpet av dagen. Det er viktig å ha god kontakt med den som skal lede saken, og vi skal hele tiden fungere som et bindeledd mellom de deltagende i saken og dommerne.

Når tiden nærmer seg for at forhandlingene skal starte begynner meddommere i en meddomssak å komme. De skal registreres og henvises til rådslagningsrommet. Når alle er på plass der, gir vi beskjed til administrator slik at han/hun kan holde en orientering før retten settes. Vi må også anvisse plasser til ankende part og ankemotparten.

Når klokken er et par minutter på 0900 må begge parter i saken være på plass, og alle får beskjed om å slå av lyden på mobiltelefonen. Man skulle tro det var unødvendig å gi beskjed om det, men det ser ut til at det ikke kan gjentas for ofte.

Klokken 0900 presis henter vi inn dommerne og retten settes. Det er viktig for oss rettsbetjenter å være til stede under forhandlingene, for det er stadig noe praktisk vi må hjelpe til med. Så som kopiering, igangsetting av audiovisuelt utstyr, utdeling av mere papir til meddommere, og ikke minst påse at vitner har møtt opp til tiden og anvisning av dem til vitneboks. I disse koronatider har det vært viktig å rengjøre vitneboks, mikrofoner, stoler og benkeplater for alle aktører.

Når forhandlingene er avsluttet for dagen gjenstår det å rydde bort alt overflødig i salen. Karafler tømmes, pappkrus tømmes og kastes, og det gjøres både i salen, på dommerrommet og på rådslagningsrommet. Neste dag er det nye krus, ny kaffe og nytt vann.

Etter at saken er avsluttet på siste dag av forhandlingene blir ofte dommere og meddommere sittende igjen for en domskonferanse. Ofte er det også domskonferanse og domsavsigelse noen dager etter at saken er avsluttet. Det er derfor viktig at vi ikke kaster noen av papirene som ligger på rådslagningsrommet før vi har fått klarsignal til å gjøre det. Derfor avtaler vi gjerne med administrator om når de har avholdt siste konferanse, og vi kan da rydde opp slik at det er klart til neste sak.

Rettsbetjentsamling

Rettsbetjentene har tilhold ved alle de faste rettsstedene; Kristiansand, Arendal, Tønsberg og Skien. Det er nyttig for rettsbetjentene ved de ulike rettsstedene å møtes for å dele erfaringer, utarbeide felles rutiner og å få et sosialt fellesskap som kollegaer. Den 8. november ble det derfor avholdt en rettsbetjentsamling i Skien tinghus med omvisning, erfaringsutveksling fra pandemien og en gjennomgang av digitale verktøy i rettssalene mm. På kvelden ble det holdt felles middag der også saksbehandlerne og noen av lagdommerne deltok. Det ble samtidig markert at de to rettsbetjentene i Tønsberg, Tor Inderaak og Torunn Skjæveland, gikk av med pensjon i 2020 og 2021.

Økonomi

Domstolen fikk tildelt ca. 52,85 millioner kroner til drift i 2021, inklusive en tilleggsbevilgning på 1,68 millioner for å ta unna restanser etter pandemien.

Av den samlede bevilgningen ble ca. 46,7 millioner kroner brukt til lønn til fast ansatte, vikarer, ekstraordinære og tilkalte dommere og rettsbetjenter, samt arbeidsgiveravgift. Videre ble ca. 3,7 millioner brukt til leie og faste utgifter til lokaler. Disse utgiftene utgjør ca. 92,2 % av den samlede bevilgningen. En annen vesentlig utgift er reiseutgifter, som i 2021 utgjorde ca. 2,2 millioner kroner. Utgifter direkte knyttet til håndtering av korona-pandemien utgjorde i 2021 ca. 606 000,-. Dette er utgifter som ikke var budsjettert.

I tillegg til utgifter i forbindelse med driften av domstolen, foretas utbetalinger direkte knyttet til den enkelte straffesaken. Utbetalingene dekker godtgjørelse og reiseutgifter til oppnevnte forsvarere, bistandsadvokater, sakkyndige, meddommere, tolker og vitner. Videre foretas det utbetalinger i forbindelse

med fri rettshjelp i sivile saker og saksomkostninger som Staten blir idømt. Til sammen utgjorde disse utbetalingene ca. 25,2 millioner kroner i 2021.

Hovedtrekk for saksavviklingen i 2021

Koronapandemien har også påvirket vårt dømmende virke i dette året. Det har vært behov for fortsatt tilrettelegging av arbeidet til nye og digitale løsninger. Vi har utarbeidet tilpassende rutiner, ytterligere lagt til rette for fjernmøteteknologi til bruk under ankeforhandlingene og for vårt øvrige arbeid. Med gode rutiner tilpasset nasjonale og lokale smittevernregler, har vi gjennomført ankeforhandlinger, rettsmeklinger og øvrige domstoloppgaver på en rettssikker og effektiv måte.

Alle våre rettssaler har nå teknisk utstyr for fjernmøter og digital dokumentasjon av skriftlig materiale. Digitale verktøy og arbeidsformer er kommet for å bli. De er en god støtte for vårt arbeid, men ikke tilstrekkelig for utførelsen av vårt samfunnsoppdrag. Overordnet for alt av vårt arbeid er at våre avgjørelser skal holde høy kvalitet. Den helt sentrale forutsetningen for å sikre at domstolene – som samfunnskritisk virksomhet – holder høy kvalitet, tilligger dens menneskelige ressurs.

Den enkelte som skal ha sin sak behandlet i domstolen, vil ikke bare være opptatt av den innholdsmessige kvaliteten. Også det at saken blir behandlet innen rimelig tid er viktig. Effektivitetsbestrebelsene må balanseres mot, men ikke gå på bekostning av, grunnleggende rettssikkerhetshensyn. Høyesterett er i dag en tilnærmet ren prejudikatdomstol. Dens fremste oppgave er å behandle uavklarte prinsipielle spørsmål. Oppgaven med å løse rettslige konflikter og avgjøre straffesaker blir derfor i praksis endelig avgjort av lagmannsrettene. Dette er en oppgave lagdommerne er seg bevisst.

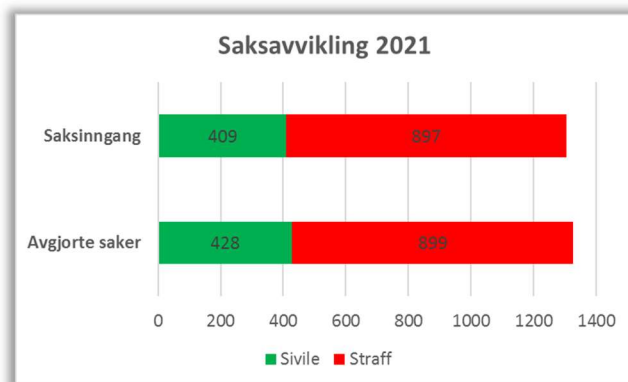
Det er også forhold utenfor lagmannsrettens herredømme som påvirker saksbehandlingstiden i domstolen. Utover beslutningene om ressurstilgangen til domstolene, hvor tildelingen av midler til dommerstillinger er sentral, avhenger avviklingen av kapasiteten hos påtalemyndigheten, forsvarer og advokatene. Knapphet på ressurser i ett ledd av rettsbehandlingen får konsekvenser for hele kjeden.

Ved Agder lagmannsrett behandles avgjørelser fra tingrettene innenfor vårt lagdømme, som er fylkene Vestfold og Telemark samt Agder. Vi gjennomfører ankeforhandlinger ved våre faste rettssteder i Tønsberg, Skien, Arendal og Kristiansand. Der befarings eller andre spesielle forhold gjør det nødvendig, avvikles saker også andre steder i lagdømmet.

Sakene kan inndeles i to hovedområder – behandling av straffesaker og behandling av sivile saker. Sakene gjelder i all hovedsak avgjørelser fra tingrettene. I sistnevnte kategori inngår også anke over saker fra jordskifteretten, trygderetten og fylkesnemnda for sosiale saker.

Sykdom og smittevernrestriksjoner har gjort at enkelte ankeforhandlinger er blitt avlyst og omberammet. Dette har resultert i forsinkelser for dem som har fått sin sak utsatt. Imidlertid avviker ikke saksavviklingen i 2021 vesentlig fra fjoråret.

Vi mottok i 2021 1306 saker, hvorav 409 sivile saker og 897 straffesaker. I samme år avgjorde lagmannsretten 1327 saker. Av disse var 428 sivile saker og 899 straffesaker.

Av de avgjorte sakene gjaldt 405 anker over dom. Av disse var 245 dom i sivil sak. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var om lag 6,5 måneder for anke over sivil dom fra tingretten. Lagmannsretten avsa 160 straffedommer med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 5,4 måneder.

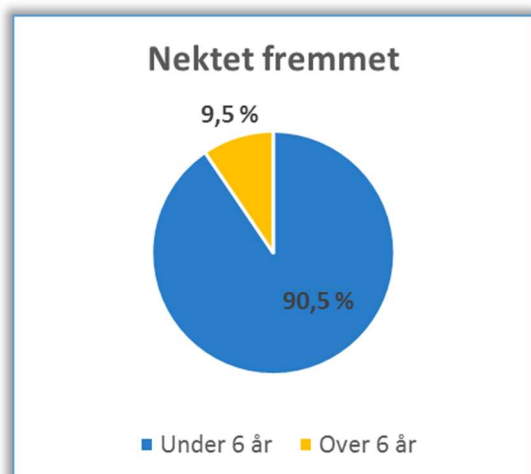
Etter lovendringen som trådte i kraft 1. januar 2020, kan alle anker i straffesaker avgjøres etter en skriftlig og forenklet behandling, gjerne omtalt som «siling». Det kom inn 420 anker til prøving i 2021. Samme år ble det avgjort 435 anker med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 0,6 måneder.

Om lag 60 prosent av ankene ble nektet fremmet i 2021. 90,5 prosent av ankenektelsene gjaldt saker med strafferamme av fengsel under seks år og 9,5 prosent anke over dom med strafferamme over seks år. 40 prosent av ankene ble henvist til ankeforhandling. Av disse utgjorde sakene med strafferamme over seks år 23 prosent. Den resterende del på 77 prosent gjaldt forhold med strafferamme under seks år. I antall utgjorde ankeprøver med strafferamme over seks år, 65 saker. Av disse ble 40 henvist til ankeforhandling.

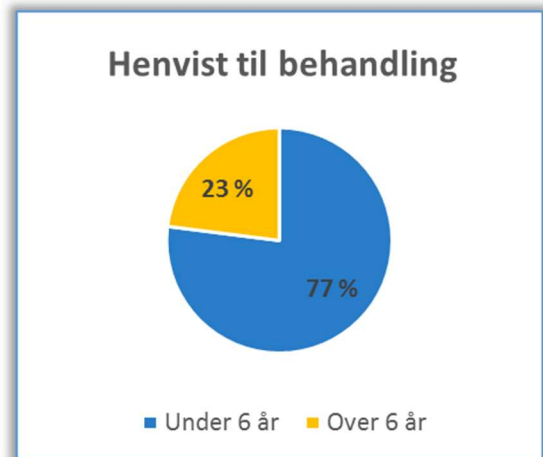
Tallene er også illustrert i diagrammene under.

Av 420 innkomne straffesaker ble ca. 60 prosent av sakene nektet videre behandling.

Kun en liten andel av sakene med strafferamme over 6 år ble nektet fremmet.

Den største andelen av straffesakene som ble henvist til ankebehandling, gjaldt saker med strafferamme under 6 år.

Anker over kjennelser og beslutninger avgjøres i all hovedsak ved skriftlig behandling i lagmannsretten. Agder lagmannsrett mottok 166 anker over kjennelser og beslutninger i sivile saker i 2021, og avgjorde 169 saker med en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 1,3 måneder. Av 477 innkomne anker over kjennelser og beslutninger i straffesaker ble 476 avgjort i løpet av en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 0,5 måneder.

Høyesteretts avgjørelse i storkammer 27. mars 2020 konkluderte med at det i lys av nyere rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol, EMD, var behov for visse justeringer i norsk barnevernspraksis. Dette fikk særlig betydning for avgjørelser der det var fastsatt svært begrenset samvær. Den umiddelbare konsekvens av dette var at lagmannsretten i 2021 samtykket til behandling av en større del av ankene i barnevernsaker enn det som tidligere var gitt. Tendensen synes imidlertid forbigående i det fylkesnemndenes og tingrettenes senere avgjørelser er i tråd med forutsatte justering.

Rettsmekling – et tilbud til partene

Rettsmekling har også i 2021 vært ett av lagmannsrettens satsingsområder. Rettsmeklingsgruppen er styrket og dommerne har under saksforberedelsen hatt dette tvisteløsningstilbudet særlig for øye. Restriksjoner av smittevern hensyn har ikke hindret gjennomføring av rettsmeklingsmøter. Også her har det ved behov vært brukt fjernmøteteknologi og digital signatur.

Det er vår erfaring at partene opplever rettsmekling som et godt alternativ som gir dem anledning til raskt

å få avgjort saken med et resultat de har avgjørende innflytelse på. Vi kan for øvrig vise til at nærmest alle saker som rettsmekles får sin endelige løsning ved forlik.

Enkelte saker gjennom året

Strafferett. Straffutmåling for promillekjøring med elektrisk sparkesykkel.

LA-2021-25863

Saken gjaldt straffutmåling for en 41 år gammel mann som var domfelt for brudd på vegtrafikkloven § 3 og § 21 første ledd, for å ha kjørt

el-sparkesykkel under alkoholpåvirkning med høy påvirkningsgrad og forårsaket ulykke med personskade på seg selv, blant annet ribbensbrudd.

Alkoholutåndingsprøve foretatt etter ulykken viste 0,88 mg/l (tilsvarende 1,76 promille). Kjøringen skjedde langs trikkeskinner i Oslo sentrum.

Tingretten hadde fastsatt straffen til en ubetinget bot på 18 000 kroner, subsidiært fengsel i 15 dager.

Påtalemyndigheten anket straffutmålingen, og nedla i lagmannsretten påstand om at straffen skulle settes til betinget fengsel i 18 dager og en bot på 15 000 kroner, subsidiært fengsel i 15 dager.

På tidspunktet for avgjørelsen var elektrisk sparkesykkel ikke definert som motorkjøretøy, men som sykkel, og det gjaldt ikke noen fast promillegrense for føring av el-sparkesykkel.

Lagmannsretten delte seg i et flertall og et mindretall ved reaksjonsfastsettelsen. Saken ble vurdert som et grensetilfelle. Flertallet mente at straffen skulle fastsettes til betinget fengsel og bot, mens mindretallet var av den oppfatning at en ubetinget bot alene ville være riktig reaksjon. Flertallet la særlig vekt på

hensynet til trafikksikkerhet og skadestatistikken tilknyttet føring av el-sparkesykkel i alkoholpåvirket tilstand. Den høye påvirkningsgraden, ulykken og skaden som oppsto, farepotensialet og utvist skyld ble også tillagt vekt. Mindretallet pekte på at fengselsstraff er forbeholdt forhold som anses mest straffverdig, og at lovgiver bør vurdere bruk av fengselsstraff ved promillekjøring på sparkesykkel. Mindretallet fremhevet også at skaderisikoen først og fremst gjelder sparkesyklisten selv, og at det ikke oppsto konkret fare for skade på andre i denne saken. Straffen ble i samsvar med flertallets oppfatning fastsatt til betinget fengsel i 14 dager, samt en bot på 15 000 kroner, subsidiært fengsel i 15 dager.

Strafferett. Straffutmåling for kjøring med vannscooter i nasjonalpark.

LA-2021-3655-1 (nektelsesbeslutning)

LA-2021-3655-2 (dom)

Kostbar moro i Færder nasjonalpark

En ung, fartsglad mann fra Tønsberg ble i tingretten domfelt for å ha kjørt to ganger med vannscooter inne i Færder nasjonalpark. Boten ble satt til 21 600 kroner, subsidiært fengsel i 43 dager, for overtredelse av naturmangfoldloven § 75 første ledd, jf. § 34, jf. forskrift om vern av Færder nasjonalpark § 3 punkt 6.2 bokstav a.

Han fikk ikke medhold i noen av sine rettslige innsigelser mot forbudet. Forbudet hadde både tilstrekkelig hjemmel i lov etter Grunnloven § 96 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 7. Forbudet stred heller ikke mot retten til bevegelsesfrihet etter Grunnloven § 106 og artikkel 12 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter eller mot EMK artikkel 8. Heller ikke en anførsel om at et forbud mot bruk av vannscooter i nasjonalparken stred mot EØS-avtalens artikkel 11 førte frem. Høyesteretts ankeutvalg fant det enstemmig klart at siktedes videre anke ikke kunne føre frem, jf. HR-2021-729-U.

(Illustrasjonsfoto)

Lagmannsretten ga imidlertid samtykke til at anken over straffutmålingen ble fremmet og uttalte at det hadde betydning utover den aktuelle sak å gi retningslinjer for straffutmålingen i saker om kjøring med vannscooter i nasjonalpark.

Lagmannsretten behandlet anken over straffutmålingen i mai 2021. Det er ikke fastlagt noe standardisert bøtenivå for ulovlig kjøring med vannscooter i nasjonalparker og andre verneområder. Lagmannsretten tok derfor utgangspunkt i bøtedirektivet for Sør-Øst politidistrikt. Her er bøtenivået for bruk av snøscooter i utmark uten løyve i verneområde (lov om motorferdsel i utmark § 12, jf. § 3) satt til kr 18 000 for ett tilfelle. Kjøring med snøscooter uten løyve i verneområde er sammenlignbart med ulovlig kjøring med vannscooter i nasjonalparken.

Færder nasjonalpark er et sårbart naturområde som ligger i en tett befolket del av landet. Særlig sommerstid er det et stort antall mennesker og båter som ferdes i området. Naturen og de spesielle artene i nasjonalparken er sårbare og vanskelig å beskytte. Området utsettes for et betydelig press fra ulike brukergrupper, og behovet for effektiv begrensning av ferdsele er stort.

Kjøring med vannscooter er vanskelig å oppdage og forhindre. Scooterne kjører ofte i høy hastighet og det er vanskelig å identifisere kjøretøy og fører. Kjøringen er et økende samfunnsproblem, og til sjenanse for naturen og dyre- og fuglelivet.

På grunn av vannscooterens størrelse, fart, støynivå og bevegelsesmønster er den en trussel for fuglelivet. Scooteren skremmer opp sjøfugl slik at de tar til vingene og bruker energi på å flykte. Dette er særlig uheldig om våren når fuglene trenger ro for å skaffe mat, ro til hekking og yngelpleie.

Lagmannsretten la også i skjerpende retning vekt på at begge kjøringene fant sted i tidsrommet april – mai. Dette er en tid på året da fuglelivet er særlig sårbart blant annet på grunn av hekking. Tiltalte har tidligere hevdet at han mener kjøring med vannscooter i nasjonalparken er lovlig. Han har stått frem i avisene med dette synet, og han har lagt ut bilder fra kjøreturen på Facebook.

Saken er brukt i forbindelse med markedsføring av firmaet hans. Tiltalte er også nestleder i vannscooterforbundet, som ble stiftet etter at denne saken kom opp. Under ankeforhandlingen reserverte tiltalte seg mot tidligere uttalelser han har kommet med i media. Han forklarte at han nå aksepterer at kjøring i nasjonalparken er ulovlig. Han vil rette seg etter dette fremover, og han vil informere andre aktører i miljøet om at det ikke er lov å kjøre vannscooter i nasjonalparken.

Lagmannsretten uttalte at bøtenivået for et tilfelle av ulovlig kjøring med vannscooter i nasjonalparken bør ligge i størrelsesorden 18 000 kroner. I denne saken ble det utmålt straff for to overtredelser. Boten for begge tilfeller ble samlet satt til kr 25 000, subsidiært fengsel i 45 dager.

Ankesaker fra jordskifterettene

Anke over avgjørelse som er avsagt av jordskifteretten behandles av lagmannsretten. Agder lagmannsrett har fast ansatt jordskiftefaglig kompetanse ved en jordskiftelagdommer og en jordskifteutreder.

Jordskifteretten er en spesialdomstol som kun behandler saker der det er positivt fastsatt i jordskifteloven at den kan behandle. Jordskifteloven gjelder for fast eiendom og rettigheter over fast eiendom, vassdrag og sjø. Samtlige saker som behandles ved jordskifterettene, og som kan ankes til lagmannsretten, har derfor tilknytning til fast eiendom. Sakstypene deles inn i tre hovedkategorier:

- **Rettsendrende saker; endring av bruks- og/eller eiendomsforhold.** Saken avsluttes med en *jordskifteavgjørelse* som beskriver den nye eiendomssituasjonen. (Eks.: Bruksordning om

privat veg.)

- **Rettsfastsettende saker; fastsettelse av eiendoms- og/eller bruksrettsforhold.** Saken avsluttes med *dom* om hvordan eiendomsforholdene er. (Eks.: Grensesak.)
- **Skjønn** etter ulike særlover, bl.a. vegloven, beiteloven, servituttløven, gjerdeloven m.fl. Skjønn kan enten holdes som egen sak eller som del av en sak som også omfatter andre forhold (endrings- og/eller fastsettelsessak). Avgjørelsesformen er henholdsvis *skjønn* eller *jordskifteavgjørelse*. (Eks.: Erverv av areal til privat veg.)

Parter og partsforhold i jordskiftesaker

En sak som er behandlet ved jordskifteretten kan omfatte en eller flere av de nevnte sakstypene og kan berøre alt fra to parter opptil flere hundre. I saker for jordskifteretten defineres partene ut fra eiendommene eller rettighetene de representerer. Eierne er parter i kraft av at de er eiere eller rettighetshavere. Ved eiendomsoverdragelse underveis i en sak, kan derfor partsforholdet endres.

Partene i en jordskiftesak er ofte naboer og møter gjerne i jordskifteretten uten prosessfullmektig; de er *selvprosederende*. Saksbehandlingsreglene som gjelder for jordskiftesakene har til hensikt å tilrettelegge for dette og pålegger jordskifteretten en

plikt til å veilede partene, både prosessuelt og materielt.

Innkomne saker og saksavvikling

Dersom en part er uenig i resultatet etter behandlingen ved jordskifteretten, kan avgjørelsen ankes til lagmannsretten. Det er sakstypen og avgjørelsesformen som er avgjørende for hvordan ankesaken behandles ved lagmannsretten. Det er ulike regler om saksbehandlingen, enten det gjelder en jordskifteavgjørelse, dom eller skjønn – eller flere sakstyper og avgjørelsesformer. I så fall er det opp til førstelagmannen å vurdere hvordan saken skal behandles. Vanligvis behandles anke over flere ulike avgjørelser i én og samme sak som én ankesak, da spørsmålene ofte henger sammen og det vil være mest rasjonelt å behandle alt samtidig.

Rettens sammensetning

Ved anke over jordskifteavgjørelse, er rettens sammensetning vanligvis en jordskiftelagdommer og to jordskiftemeddommere. Førstelagmannen kan også beslutte at retten i den enkelte sak skal bestå av jordskiftelagdommer, en lagdommer og en jordskiftemeddommer. Ved anke over dom, er retten sammensatt av tre lagdommere, der en av dem kan være jordskiftelagdommer. Ved behandling av overskjønn, er rettens sammensetning som regel en lagdommer (ev. jordskiftelagdommer) og to (eller fire) skjønnsmedlemmer.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Antall ankesaker fra jordskifterettene til Agder lagmannsrett de siste årene:

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Anke over dom	10	9	11	9	16	13
Anke over kjennelse	7	1	6	5	7	8
Begjæring om overskjønn	1	6	1	3	4	0
Anke over jordskifteavgjørelse	10	7	10	6	6	8
Sum	28	23	28	23	33	29

Når det gjelder anke over dom innkommet i 2021, gjaldt de fleste sakene tvist om grenser og vegrett. Noen omhandlet spørsmål om rettsforhold i strandsonen (rettigheter til brygge- og båtplasser). Anke over kjennelsene gjaldt saksomkostninger, habilitet og avvisningsspørsmål. Det kom ikke inn begjæring om overskjønn i 2021. Ankene over jordskifteavgjørelsene gjaldt hovedsakelig arealbytte, bruksordning for adkomst og opprustning av privat veg og oppløsning av sameie. Felles for ankene over jordskifteavgjørelsene er at spørsmålet lagmannsretten må ta stilling til, er om vilkårene for jordskiftesak er tilstede. Ofte er spørsmålet om saken i det hele tatt kan gjennomføres og om

jordskifterettens resultat gjør forholdene bedre for eiendommene – eller om det kan finnes en annen løsning. Dette er saker der drøfting av praktiske løsninger med partene og rettens skjønn utgjør en vesentlig del av saksbehandlingen.

Anke over jordskifteavgjørelser avsluttet 2021

I 2021 ble det avsluttet 8 saker som gjaldt anke over jordskifteavgjørelse. Dette er saker der jordskifteretten har behandlet krav om jordskifte etter jordskifteloven kapittel 3, *rettsendrende sak*. Ankesakene omhandlet spørsmål om hvorvidt vilkårene for å gjennomføre jordskiftesak var til

stede, spørsmål omkring oppløsning av realsameie, og saker om bruksordning (veger og båtplasser). En kort omtale av noen av sakene følger under.

Sak 21-98357AJA-ALAG – Myklestøl

Saken gjaldt spørsmål om det skulle foretas arealbytte mellom to eiendommer, eller om eiendomsforholdene kunne bedres ved hjelp av bruksordning.

Ankende parts eiendom ble først og fremst drevet ut fra dens skogressurser, mens naboens bruk nylig var overtatt av en ny generasjon og var under opparbeidelse for sauedrift. Det hadde oppstått uoverensstemmelser mellom eierne om ansvar for gjerder og bruken av felles veger. For å løse konfliktene ble det krevd jordskiftesak for Lista jordskifterett. Rekvirenten (ankende part) ønsket å bytte noe av eiendommens skogareal med naboens, bl.a. for å unngå å ha felles veg med naboen. Jordskifteretten kom til at naboens eiendom ville lide tap ved det foreslåtte arealbyttet og mente at jordskiftelovens vilkår i § 3-18 ikke var oppfylt. Det ble i stedet laget en bruksordning for vegen og en del av gjerdeplikten ble avløst mot et vederlag.

Lagmannsretten var enig i jordskifterettens vurdering i spørsmålet om arealbytte og kom til at dette ikke kunne gjennomføres. Lagmannsretten viste til at de foreslåtte byttearealene hadde ulike kvaliteter og kunne få stor fremtidig verdiendring. Et arealbytte ville blant annet medføre tap av strandlinje for naboeiendommen, samt tap av areal som var godt egnet for tidlig vårbeite.

Bestemmelsene om avløsning av gjerdeplikt og bruksordning for vegen ble heller ikke endret. Vederlaget for den avløste gjerdeplikten for 185 meter gjerde ble holdt uendret til kr 50 000.

Lagmannsretten, ved jordskiftelagdommer Liv Nergaard og jordskiftemeddommerne Vidar Naglestad og Sigmund Olav Syrtveit, befarrer arealene for mulig arealbytte.

Sak 21-024863AJA-ALAG – Asmyr søndre

Saken gjaldt spørsmål om vilkårene for oppløsning av sameiet *Asmyrsetra* var oppfylt. Eiendommen var et realsameie mellom fem landbrukseiendommer med ulike andeler. Hver av eiendommene hadde sitt seterhus på den felles stølsvollen, som var omkranset av seterskogen. Seterhusene var i mer eller mindre dårlig forfatning og setervollen bar preg av å ha vært ute av drift i flere tiår. Eierne hadde ulike interesser og hadde vanskelig for å komme til enighet om hvordan sameiet skulle forvaltes. En av eierne ønsket hel eller delvis oppløsning av sameiet, slik at han kunne drive sin andel av skogen i sammenheng med sin ene-eide og tilgrensende skogeiendom. De øvrige sameierne motsatte seg oppløsning, da de mente deres eiendommer ville lide tap ved en oppdeling.

Gammelt seterhus på Asmyrsetra.

Jordskifteretten avviste kravet om oppløsning av sameiet av materielle grunner, da den kom til at noen av eiendommene (de med færrest andeler) ville lide tap. Avgjørelsen ble anket og lagmannsretten kom til et annet resultat. Lagmannsretten skrev bl.a. følgende i avgjørelsen: «...Etter lagmannsrettens vurdering vil en liten skogteig kunne driftes rasjonelt uten å ligge inntil samme eiers øvrige eiendom. Hogst foregår i dag hovedsakelig med hogst-maskiner, og også små skogeiere vil kunne gjøre en billigere skogsdrift ved å samordne driften med andre nærliggende skogeiere....»

Videre uttalte lagmannsretten:

«Det vil etter lagmannsrettens vurdering ikke være påkrevet at alle sameieandelene legges ut i eneeide teiger. Lagmannsretten har lagt vekt på ankemotpartenes enighet og legger til grunn at deres andeler kan bli liggende i sameie selv om Skolems andel av skogen skilles ut. Seterløkke og felles vei fram til seterløkke vil fortsatt kreve et visst samarbeid mellom partene, og også bruk av fiskeretten i Otterstadvannet vil måtte utøves i et visst samarbeid

både med sameierne og eventuelt øvrige fiskerettshavere.

Selv om partene vil måtte samarbeide om andre forhold enn skogsdrift, tale[r] ikke dette for at skogen fortsatt må [bli] liggende i sameie. Skogsdriften er økonomisk virksomhet som i større grad knytter seg til gårdenes øvrige virksomhet. Ved uthogst av skogen vil håndtering av skatt og skogfond kompliseres ved at skogen blir liggende i sameie.»

Lagmannsretten mente at en delvis oppløsning ikke ville medføre at de øvrige sameiernes bruk av sameieskogen ville bli forringet. Ettersom skogen ikke var taksert og det fortsatt var uavklarte spørsmål om eierskap til seterhusene mm., fant lagmannsretten det riktig å oppheve avgjørelsen og sende den tilbake til jordskifteretten for ny behandling.

Gamle seterhus på stølsvollen Asmyrsetra.

Urbant jordskifte – Kilen Syd

Vi vil her kort redegjøre for en sak som gjaldt fordeling av arealverdier for et sentrumsnært område i Tønsberg, *Kilen syd*. Saken har pågått siden 2015 og ble avsluttet i 2021. I jordskifte-sammenheng er dette en spesiell sakstype, da bestemmelsen som gir jordskifteretten hjemmel til å gjennomføre en slik sak, i realiteten ikke har vært tatt i bruk før dette kravet kom til Vestfold jordskifterett.

Kort om bestemmelsene

Saken er krevd etter jordskiftelovens bestemmelser som gjaldt frem til 1. januar 2016. Endringene i ny lov er likevel ikke større enn at det kan vises til dagens bestemmelser. *Kilen syd* er den første saken av noe omfang som er gjennomført etter bestemmelsene om *fordeling av planskapt netto verdiøkning*, jf. jordskiftelova §§ 3-30 til 3-32. Bakgrunnen for bestemmelsene er blant annet å

legge til rette for å lage gode reguleringsplaner uten å måtte ta hensyn til eiendomsgrensene, samt å forenkle gjennomføringen av planene. Plan- og bygningsloven § 12-7 nr. 13 gir anledning til at det i reguleringsbestemmelsene settes *krav om fordeling av planskapt netto verdiøkning ved ulike felles tiltak innenfor en nærmere bestemt del av planområdet i henhold til jordskifteloven § 3-30*.

For å fordele den planskapt verdiøkningen, må arealene verdsettes uavhengig av den vedtatte reguleringsplanen. Eiendommene skal verdsettes ut fra egenskapene de har til utbyggingsformål. På grunnlag av verdsettingen, får de ulike grunneierne andeler av den samlede verdien. De samme arealene må deretter verdsettes på nytt, der den vedtatte reguleringsplanen legges til grunn. Eiendommene utformes på nytt, slik at hver av partene får eiendom som tilsvarer den andelen av verdien de hadde før planen ble vedtatt. På den måten får de sin andel av verdiøkningen som følger av planen.

I reguleringsplanen *Kilen sørøst* var det i bestemmelsene satt krav om at arealverdier og kostnader skulle fordeles ved jordskifte. Dette medførte et krav om jordskiftesak fra eierne av eiendommene innenfor reguleringsområdet.

Området Kilen sørøst

Kilen-området ligger øst for Tønsberg sentrum, nord og øst for Presterødkilen naturreservat. Reservatet dekker arealene i og ved sjøen og innenfor naturreservatet ligger et friområde. Gjennom friområdet går en del av en kyststi. Tidligere var arealene i Kilen hovedsakelig brukt til industri, forretning og lager, mens den nye reguleringsplanen legger til rette for en helt annen arealbruk. Oversiktskart vises på figur 1 nedenfor.

Reguleringsplanen for *Kilen sørøst* vedtatt i 2014 omfatter dette sentrumsnære området. I planen er det beskrevet at *hensikten med planen er å legge til rette for en transformasjon av området i tråd med Områderegulering for Kilen. Planen åpner for etablering av ett nytt handelssenter mot FV 311. Handelssentret skal forbeholdes arealkrevende handelskonsepter, som vanskelig kan innpasses i bysenteret. Videre legger planen til rette for etablering av boliger, kontor og nye friområder og sikrer bevaring av viktige naturverdier*.

Tidligere reguleringsplaner er vist nedenfor i figur 2 og gjeldende reguleringsplan i figur 3.

Partene og eiendommene

Eierforholdene har endret seg underveis i saksgangen. Ved oppstart av jordskiftesaken var forholdene slik:

Selskapene Reservatveien Bolig AS, Tolvkanten AS og Kilen Syd AS eies alle av Kilen Handelspark AS og opptrådte som én part. I det følgende benevnes de *Kilen Syd AS mfl.* Det var Kilen Syd AS mfl. som opprinnelig krevde saken for jordskifteretten. De eide da den klart største delen av området.

Reservatveien 8 AS var eier av gnr. 151 bnr. 528, mens Reservatveien 4 AS var eier av gnr. 151 bnr. 540. De to sistnevnte var individuelle parter, men hadde langt på vei sammenfallende interesser og opptrådte med felles prosessfullmektig.

I Reservatveien 8 var det utleie av kontor- og produksjonslokaler og i Reservatveien 4 var det kontor- og utstyslokaler for et septikfirma. Tønsberg kommune var eier gnr. 151 bnr. 249 og 533. I tidligere planer var kommunens eiendommer i hovedsak regulert til friområde og veier. De eier også bnr. 592, men dette arealet er i hovedsak regulert til offentlig vei og har ikke vært spesielt omhandlet i saken. Også Statens vegvesen var part i jordskiftesaken, men ble ikke berørt av ankene. Eiendomsforholdene før jordskiftet er vist på figur 4 nedenfor.

Jordskifterettens behandling

Sak 0700-2015-0028

Vestfold jordskifterett startet arbeidet med saken i 2015 og avsluttet i 2017. Da jordskifteretten skulle verdsette eiendommene ut fra egenskapene de har til utbyggingsformål, la den relativt stor vekt på reguleringsplanene som gjaldt frem til gjeldende plan ble vedtatt. Jordskifteretten ga ikke kommunen andel i planskapt verdiøkning for sine arealer, da arealene ble ansett for uegnet til utbygging ut fra tidligere reguleringsstatus. Eiendommene ble utformet slik at de passet med formålsgrensene i gjeldende reguleringsplan. Arealene ble så verdsett på nytt, og eiendommene ble fordelt slik at hver part fikk om lag tilsvarende andel av verdien som de hadde før gjeldende plan ble vedtatt. Regnestykket gikk ikke helt opp, slik at det ble også et lite pengeoppgjør.

Bygningene til Reservatveien 4 AS og Reservatveien 8 AS passet ikke med regulerings- eller eiendomsgrensene i den nye reguleringsplanen. Bygningen til Reservatveien 4 AS var dessuten ikke

i tråd med reguleringsformålet. Bygningen til Reservatveien 8 AS bestod av to deler; en kontordel og en produksjonsdel. Kontordelen var i samsvar med reguleringsformålet som her er bolig/kontor. Den kunne derfor stå. Jordskifteretten påla partene å rive bygget på Reservatveien 4 AS og produksjonsdelen av bygget på Reservatveien 8 AS. Partene fikk en frist på tre år til å rive bygningene.

Lagmannsrettens behandling

Sak 17-111634AJA-ALAG

Av årsaker som vi ikke skal gå inn på her, var området for saken blitt større enn rekvidenten, Kilen Syd AS mfl., i utgangspunktet ønsket. Under saksforberedelsen ved lagmannsretten kom det fram at Kilen Syd AS mfl. allerede var i gang med å bygge 79 leiligheter øst i planområdet. Flere av leilighetene var solgt med avtalt overlevering i månedsskiftet mars-april 2018. For å unngå en kraftig forsinkelse, dagbøter for utsatt overlevering mv., ble partene enige om å fastsette grensene og hjemmelsforholdene for denne delen av planen før den videre ankebehandlingen. I samråd med partene fattet derfor lagmannsretten en jordskifteavgjørelse som fastsatte eiendomsforholdene slik det går fram av figur 5. De nye eiendomsforholdene ble matrikulert, og avgjørelsen tinglyst.

Lagmannsretten kom ellers til at Vestfold jordskifterett hadde gjennomført saken på en grundig og i hovedsak god måte, men så likevel annerledes på enkelte spørsmål. Lagmannsretten la mindre vekt på reguleringsplanene som gjaldt før gjeldende plan ble vedtatt. Slik lagmannsretten så det, var de tidligere planene fra 1983 og 2001 utdaterte, og eiendommenes verdi ut fra deres egnethet til utbyggingsformål måtte vurderes friere. Lagmannsretten kom dermed til noen andre verdier enn jordskifteretten. Når det gjaldt verdien med gjeldende reguleringsplan, mente lagmannsretten at verdien av næringsområdene FK 1 og FK2 var noe lavere enn det jordskifteretten hadde vurdert dem til. Lagmannsretten kom også til at det var riktig å fjerne pålegget om å rive bygningene på Reservatveien 4 AS og Reservatveien 8 AS. Det ble opprettet festetomter og lagt til rette for at bygningene med dagens virksomhet kunne bestå. Tønsberg kommune fikk ikke andel i planskapt netto verdiøkning for arealene som utgjorde vei og friområder i planområdet. Lagmannsretten mente det falt utenfor lovens ordning at kommunen skulle oppnå en andel av arealverdiøkningen på grunnlag av kommunale arealer som allerede betjente fellesskapet, og som

det før ny plan var uaktuelt å bebygge. Endelig utforming etter lagmannsrettens avgjørelse er vist i figur 6.

Høyesteretts behandling i 2019

Sak 18-169674SIV-HRET

Saken ble anket til Høyesterett av Tønsberg kommune, Reservatveien 4 AS og Reservatveien 8 AS. Høyesterett tillot ankene fremmet ved beslutning 27.11.2018 og ble behandlet våren 2019. Spørsmålene for Høyesterett gjaldt særlig prinsippene for fordeling av arealverdiene, spesielt med tanke på offentlig eide arealer disponert til allmenne formål, og prinsippene for beregning av verdiøkningen. Det var også et spørsmål hvordan man skulle vurdere betydningen av eksisterende bygningsmasse.

Høyesterett uttalte at tidligere reguleringsplaner ikke er bindende for hva som skal anses som påregnelig bruk ved fastsettingen av de berørte eiendommenes egenskaper til utbyggingsformål, men at det ikke kan utelukkes at slike planer kan ha betydning. Høyesterett viste til at lagmannsretten, ved den konkrete vurderingen, hadde lagt til grunn at en eksisterende vei og et friområde som tilhørte kommunen, etter alt å dømme ville blitt beholdt ved en utbygging av planområdet, og derfor var uegnet for utbyggingsformål. Høyesterett ga sin tilslutning til lagmannsrettens rettsanvendelse ved at disse arealene dermed ikke skulle få tilkjent noen andel av den netto verdiøkningen. Anken fra Tønsberg kommune ble forkastet.

For Reservatveien 4 AS og 8 AS, viste Høyesterett til at det for dem ikke var tatt hensyn til at de måtte betale andeler i felleskostnader i planområdet, og at det måtte betales et mellomlegg i forbindelse med ny utforming av tomtene. Selv om dette i utgangspunktet var investeringer i utviklingen av området, ble det reelt sett en kostnad så lenge disse grunn-eierne ikke ville delta i utviklingen, men fortsette virksomheten med eksisterende bygningsmasse. Høyesterett mente at vilkårene i jordskiftelova 1979 § 3 bokstav b (tilsvarende § 3-33 i jordskifteloven av 2013) om at hver eiendom skulle få sin del av verdiøkningen, da ikke var oppfylt. Lagmannsrettens jordskifteavgjørelse ble opphevet da Høyesterett ikke fant det tilstrekkelig begrunnet at jordskifteløsningen for Reservatveien 4 AS og 8 AS oppfylte vilkårene i jordskifteloven § 3.

Ny ankebehandling i lagmannsretten

Sak 19-122957AJA-ALAG

Saken ble behandlet på nytt av lagmannsretten våren 2020. Siste dag av ankeforhandlingen ble holdt 12. mars 2020 – dagen da Norge «stengte ned» som følge av koronapandemien. Av andre årsaker ble rettens leder sykmeldt, noe som gjorde det umulig å slutføre saken. Det ble derfor besluttet at saken skulle reassumeres med ny sammensetning av retten. Tidspunkt for dette ble fastsatt til desember 2020, men måtte utsettes to ganger pga. koronapandemien, sist til oktober 2021.

Sommeren 2021 kom imidlertid partene til en utenrettslig forliksavtale som løste saken. Forliket medførte at Kilen Handelspark AS ervervet samtlige aksjer i Reservatveien 4 AS og 8 AS og ble dermed den eneste gjenværende aktøren i Kilen-området, foruten Tønsberg kommune. Partene var enige om at lagmannsrettens jordskifteløsning fra 2018 skulle legges til grunn som det endelige resultatet angående grenser og eierforhold. Eiendomsgrensene skulle dermed følge formålsgrensene i reguleringsplanen.

Saken ble begjært hevet som forlikt. Lagmannsretten må i et slikt tilfelle avsi en jordskifteavgjørelse som beskriver de nye eiendomsforholdene. De gamle eiendomsgrensene skal slettes, nye fellesområder som park, lekeplass mv. skal opprettes som real-sameier, og hjemmelsforholdene skal etableres slik at dette stemmer med ny reguleringsplan. Partene beholder sine eiendommer, men de får ny utforming i samsvar med reguleringsplanen.

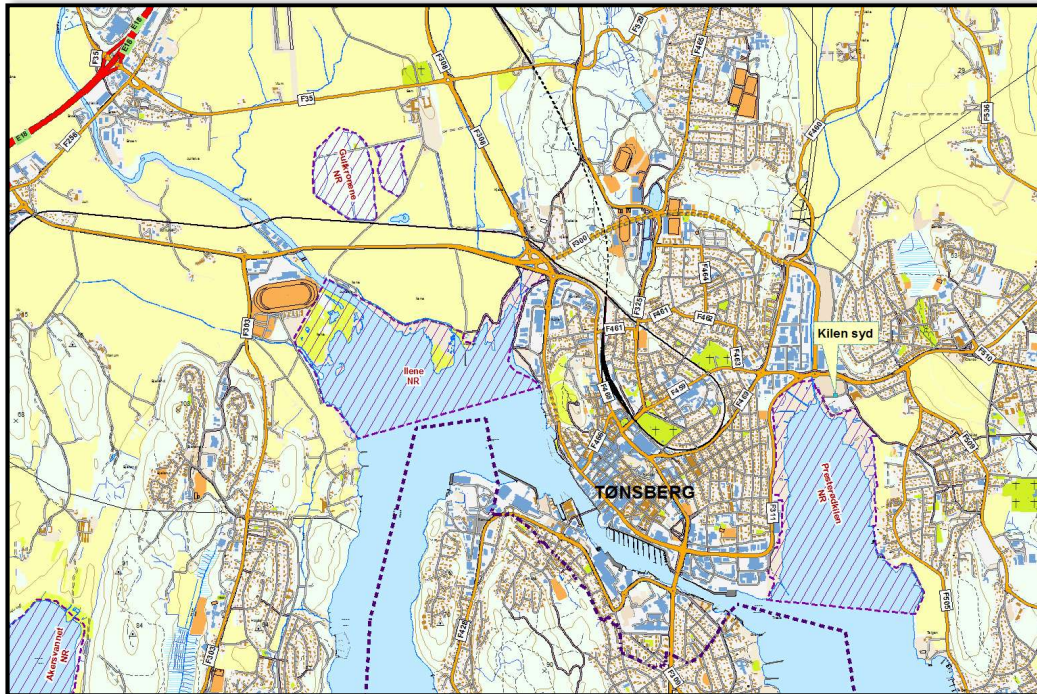
Lagmannsretten avsa ny jordskifteavgjørelse 9. november 2021 med beskrivelse av det endelige resultatet av saken og besluttet at Vestfold jordskifterett skulle sørge for tinglysing og matrikkelføring. Endelig eiendomsutforming er vist i figur 7 nedenfor.

Sluttkommentar

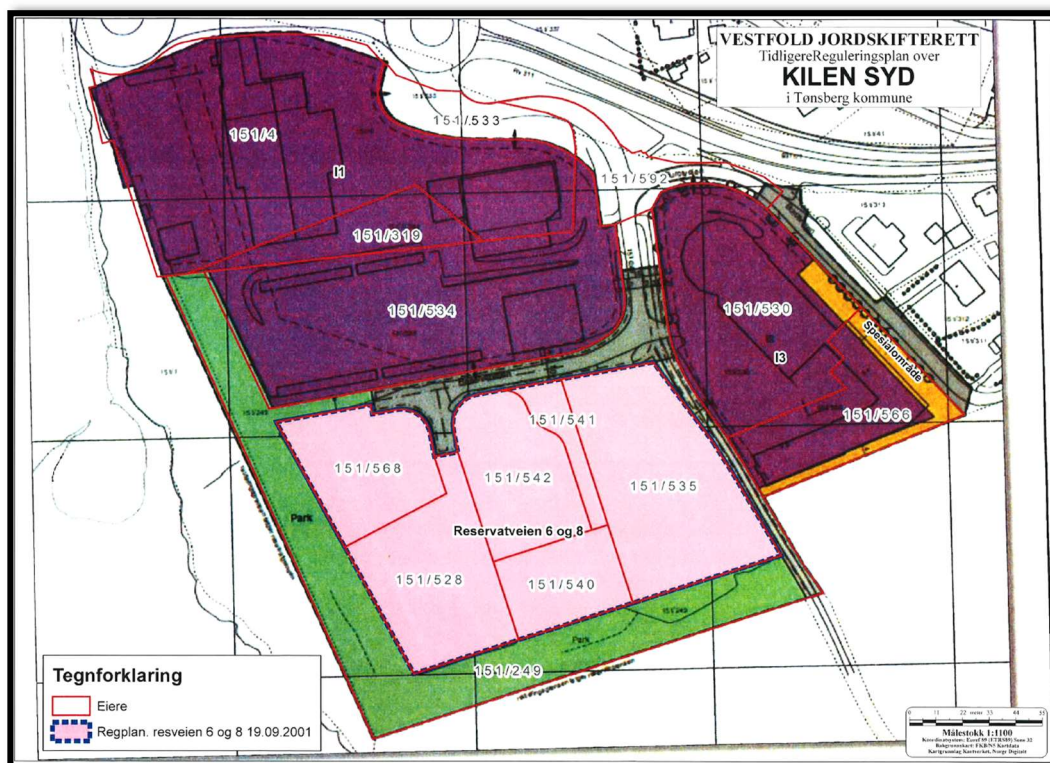
Dermed var en lang og komplisert sak slutt. I og med at saken ikke ble vurdert på nytt av lagmannsretten, kan man bare spekulere seg over hva resultatet av en ny behandling ville medført. Erfaringene er uansett at når man beveger seg inn i et urbant område som her, oppstår det flere kompliserte verdsettingsspørsmål. Noen spørsmål ble klargjort av Høyesterett. Reglene om urbant jordskifte er utviklet med utgangspunkt i rurale områder som tenkes transformert til utbygging. I

Kilen syd-området var eksisterende arealbruk, eierne og deres interesser ganske ulike, samtidig som arealene lå relativt urbant til i Tønsberg. Ved den inngåtte forliksavtalen gjenstår det nå bare en stor aktør. Arealene kan dermed utvikles og utbygges i den takt denne gjenværende aktøren selv finner mest

gunstig. Det gjenstår å se hvordan området utvikler seg i årene fremover.

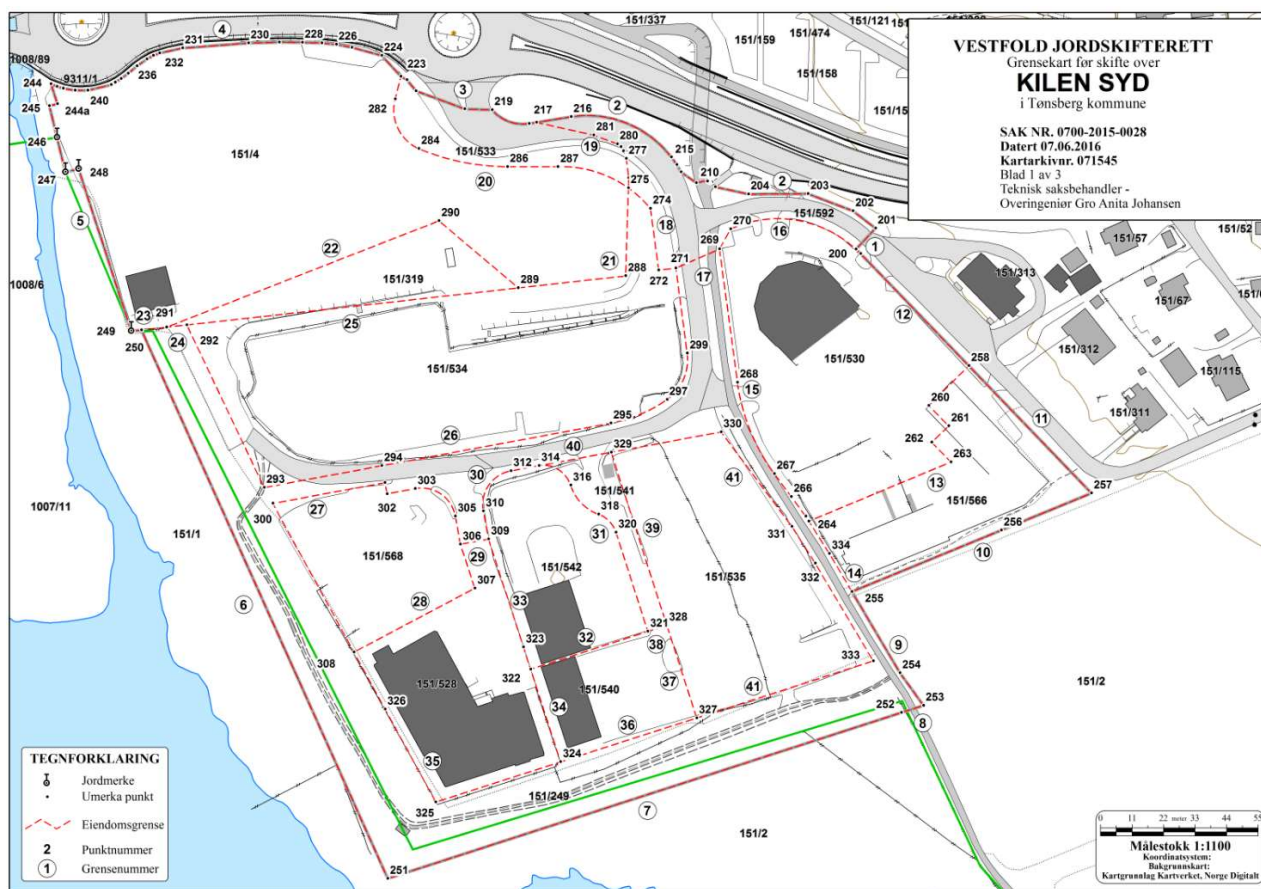
Figur 1 (over) Oversiktskart for Tønsberg, med Kilen syd-området i øst.

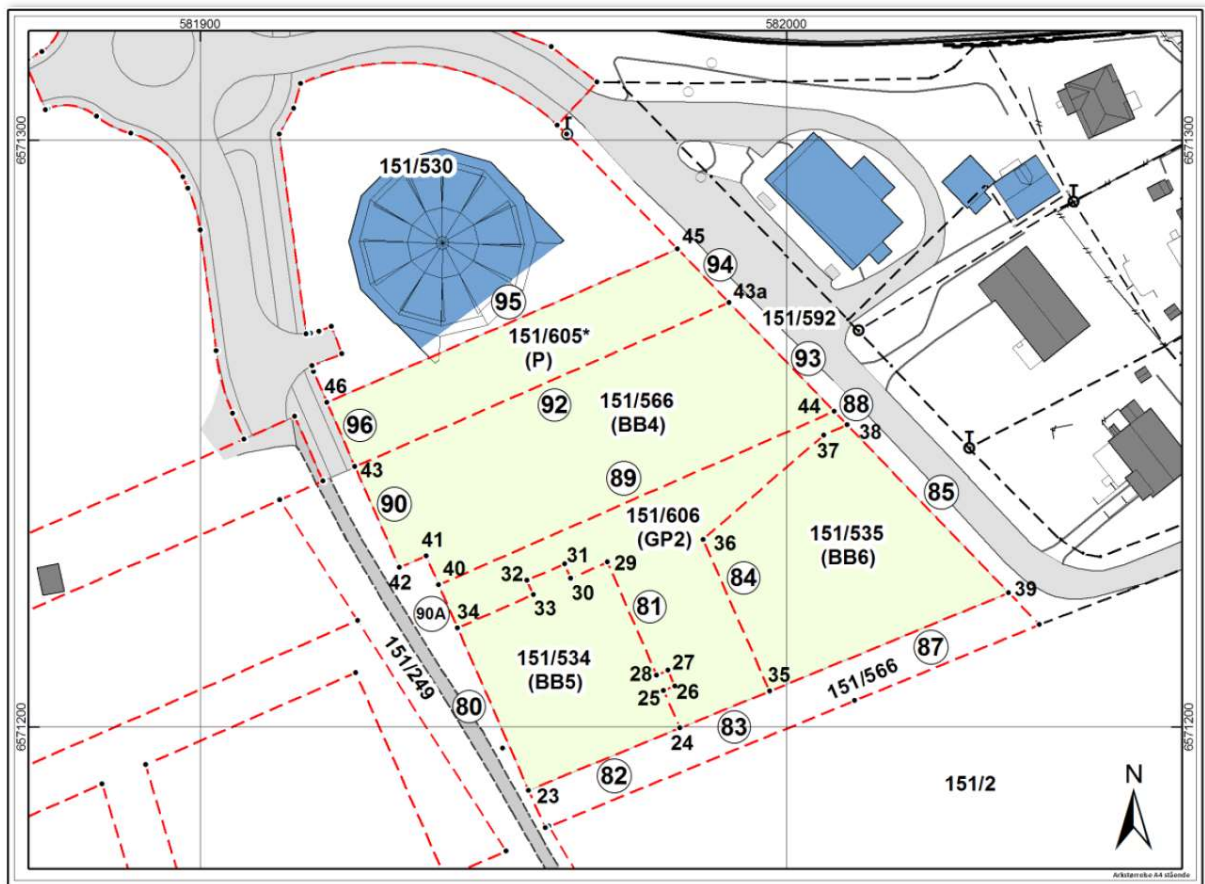
Figur 2 Reguleringsplanene som gjaldt før den sist vedtatte reguleringsplanen (som ligger til grunn for saken), med partenes eiendommer tegnet inn.

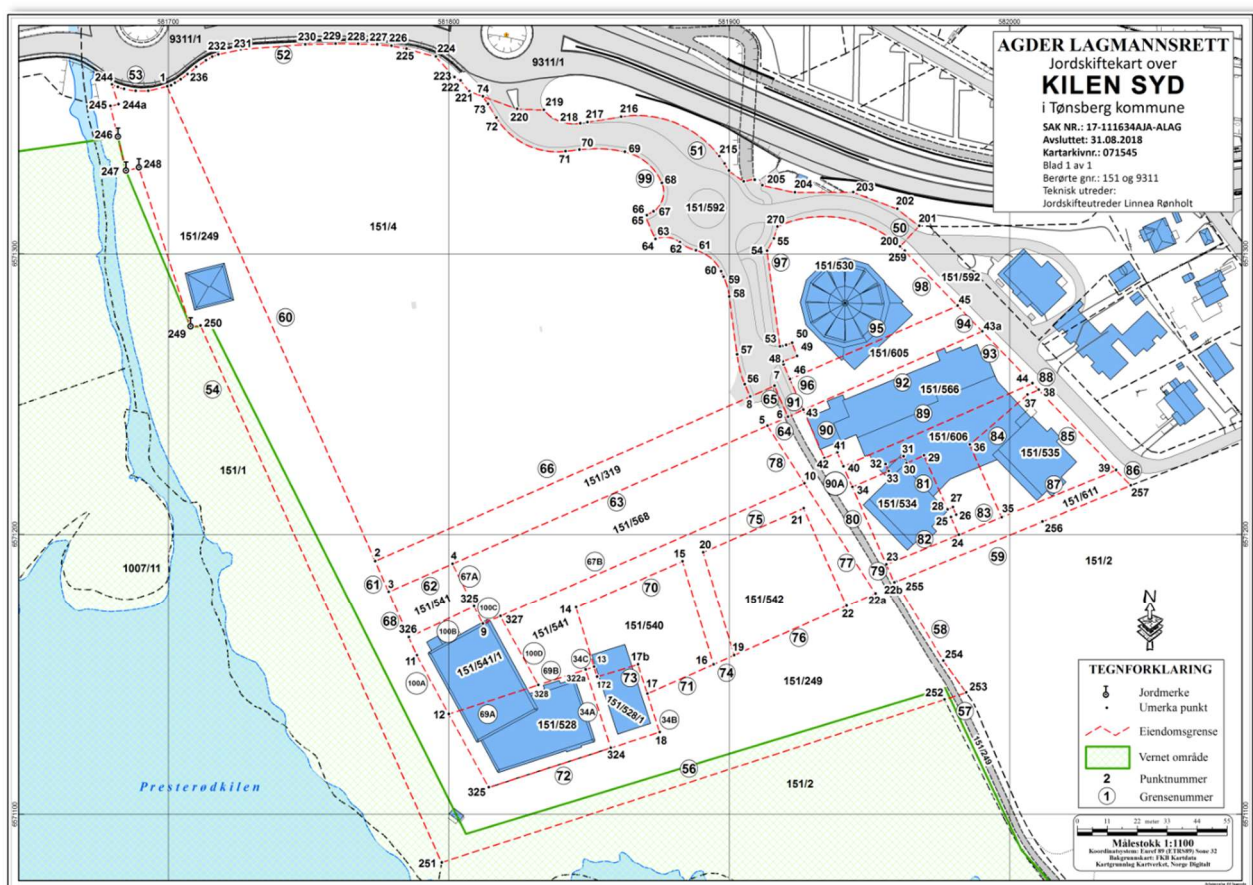
Figur 3 Reguleringsplankartet som ligger til grunn for saken.

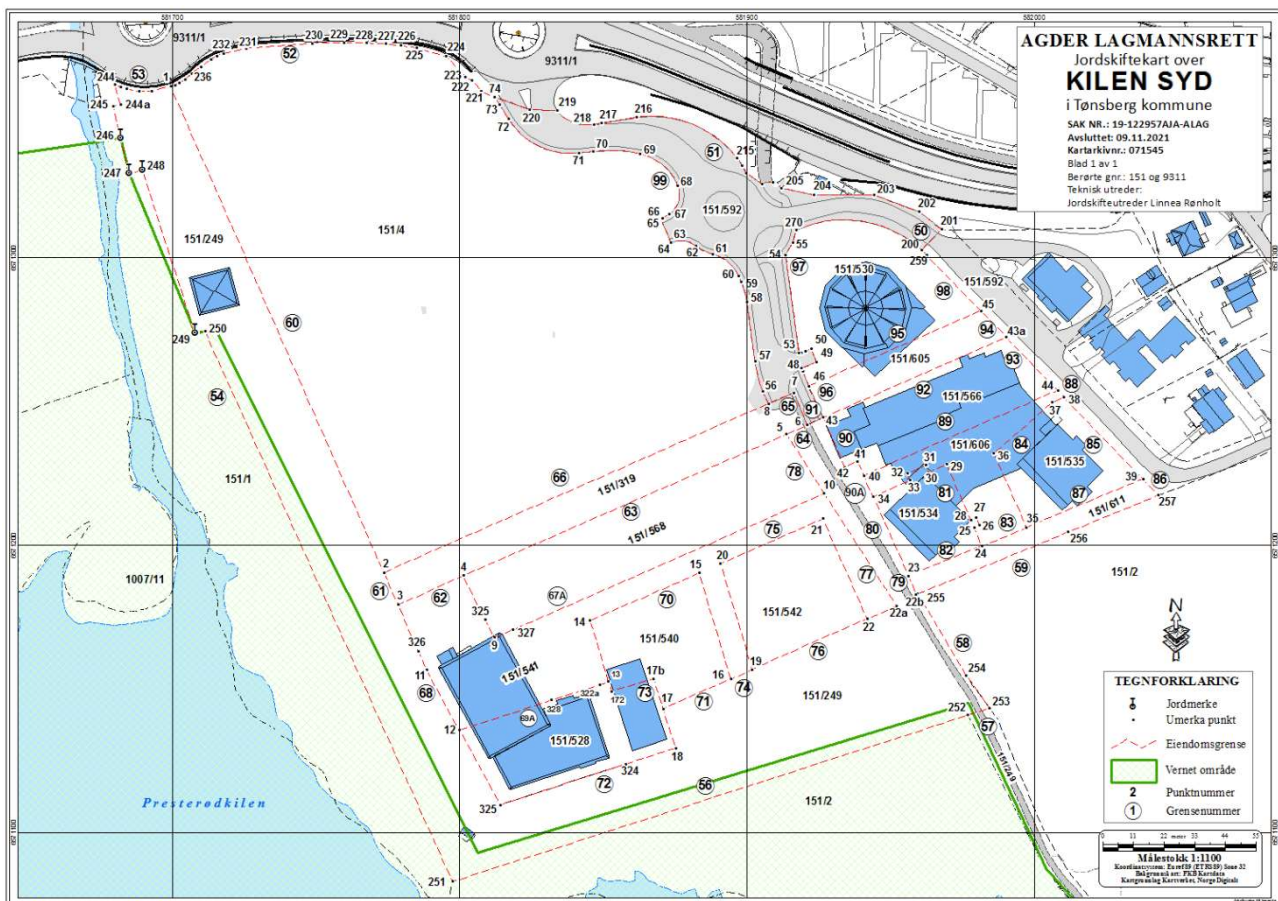
Figur 4 Eiendomssituasjonen for skifte.

Figur 5 Eiendomsutforming som i samråd med partene ble fastsatt i en egen jordskifteavgjørelse underveis i saken.

Figur 6 Endelig eiendomsutforming etter lagmannsrettens behandling, avsluttet 2018.

Figur 7 Endelig eiendomsutforming etter avsluttet sak i 2021.

*Nå.
Et meget lite ord.
Nå.
Likevel rommer det
hele evigheten.*

*Hans Børli
(1918-1989)*

*Lista fyr, Farsund kommune
(Foto: Linnea Rønholt)*